

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Kubisch Károly

MTMT-azonosító: 10060237

ORCID-azonosító: 0000-0003-0339-4343

**Az emberkereskedelem büntetőjogi megítélésének morális
és szabályozási vonatkozásai**

című doktori értekezés magyar nyelvű tézisgyűjteménye

(Az értekezés lezárásának dátuma: 2021. január 1.)

A disszertáció a Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának keretében készült.

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Jakab Éva DSc. egyetemi tanár

Témavezető: Prof. Dr. Domokos Andrea intézetvezető egyetemi tanár

Budapest
2021

Tartalomjegyzék

1. A témaválasztás indokolása és a kutatási téma meghatározása.....	3
1.1. Az emberkereskedelem elleni küzdelem indokoltsága.....	4
2. A kutatás módszertani kérdéseiről	5
2.1. Kutatási koncepció és módszertan összefoglalása.....	5
3. Kutatási célok meghatározása	9
3.1. Az értekezés hipotézisei	11
3.1. Kutatási problémafelvetés	12
3.2. A kutatásban részt vevő szervezetek, személyek	13
3.3. Kvantitatív kutatás emberkereskedelem által érintett fókuszcsoportban.....	13
3.4. A kérdőívek felépítése és koncepciója	14
4. Az elvégzett kutatások elemzések áttekintése	15
4.1. Időben eltérő 2014 és 2018 között végzett - longitudinális - kvantitatív kutatási projekt általános ismertetése.....	16
4.2. A Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának keretében végzett tartalomkutatás rövid ismertetése	16
4.3. Az MPE OCM körében 2016 és 2019 között együttműködési szerződés alapján végzett kérdőíves kutatás általános bemutatása	16
5. az új tudományos eredmények fényében megtett, illetve de lege ferenda javaslatok	17
5.1. Indokoltnak tekinthető az emberkereskedelem tényállásának elhelyezése az emberi méltóságot sértő bűncselekmények között.....	17
6. A disszertáció hipotéziseinek áttekintése a kutatások fényében	18
6.1. Az emberkereskedelem nem a sértett személyi szabadságát, hanem elsősorban az emberi méltóságát sérti.....	18
6.2. Az emberkereskedelem tényállásának egy lehetséges új megfogalmazása	21
6.3. Az emberkereskedelem elsősorban etikai- és csak másodsorban jogkérdés	21
6.4. Gazdaságilag fejlett államokban élők megrendeléseikkel tartják fenn az emberpiacot	23
7. A disszertációhoz felhasznált legfontosabb irodalomjegyzék	24
8. A disszertációhoz közvetlenül kapcsolódó publikációk jegyzéke.....	35
9. Egyéb saját publikációk.....	36

1. A témaválasztás indokolása és a kutatási téma meghatározása

A témaválasztás aktualitását az emberkereskedelem korunkban is virágzó jelensége, s a következményként megjelenő súlyos társadalmi és szabályozásbeli kérdések indokolják. A nemzetközi szervezetek és az Európai Unió erőfeszítései ellenére létező emberpiacok számos tekintetben átgondolásra készítetik az uniós polgárokat és a tagállami jogalkotást is. Sok tekintetben paradigmaváltás előtt állunk, mert sok más mellett az emberkereskedelem virágzása csak indikátora egy sokkal komolyabb etikai, morális valamint kulturális erózióknak. A büntetőjogi szabályozás is rendszeresen és arányait tekintve rendkívül sokszor kerül olyan új kihívás elé, amelyekre azonnali válaszokat kell adnia.¹ Az emberkereskedelem etikai és morális problematikája is elnehezül azzal, hogy az információs rendszerek elérésével, általánossá válásával, a virtuális terek minden ember számára könnyedén elérhetővé válnak. A bünszervezetek és a bűnözés új területei a jog számára még a kezelhetetlen, végtelen virtuális térben vannak. Az emberkereskedelem sértettjeinek becserkészése, adatainak tárolása is itt történik - súlyosan megnehezítve a bizonyítást és a tettesek kézrekerítését.

Az értekezés az emberkereskedelem komplex jelenségének tudományos vizsgálatát holisztikus megközelítésben végzi. Fő célom azon jogi, dogmatikai, szabályozási irányok áttekintése, melyeket a nemzetközi jogközösség államai - azon belül Magyarország - az emberkereskedelem káros társadalmi jelenségének visszaszorítása céljából választott. Az értekezés követi azt a tudományos álláspontot,² mely szerint a magyar jogrendben leginkább a nemzetközi kötelezettségvállalások okán jelenik meg az emberkereskedelem. Az értekezés figyelemmel van - az emberkereskedelem szabályozását tekintve – arra a jelenségre, amely a korábbi nemi erkölcs védelmétől eltávolodva, mára erőteljes emberjogi aspektusok felé gravitál. Ez adja az egyes államok alapjogi kereteinek komparatív jellegű áttekintésének indokoltságát, a konkrét büntetőjogi szabályozás vizsgálata mellett. Az EU, illetve a nemzetközi instrumentumok vonatkozásában azokra a normákra igyekszem összpontosítani, amelyek konkrét szabályokat állapítanak meg az egyes tagállamok részére.

Fontos annak a kérdésnek tisztázása, hogy a nemzetközi és európai közös fellépést előíró instrumentumok által meghatározott alapjogi garanciák metszetében milyen mozgásteret marad a nemzeti büntetőjog-alkotónak.³ Szükségszerűen foglalkozik az értekezés az emberkereskedelem alapjait adó szociológiai jelenségekkel. Az értekezés külön fejezetben elemzi azokat az etikai, morális, jogfilozófiai és jogelméleti tárgyköröket, melyek alapján az

¹ Vö. Alaptörvény 9. módosítása. <https://www.parlament.hu/irom41/13647/13647.pdf> (letöltés: 2020. 11. 18.)

² HOLLÁN Miklós: i.m. 235. o.

³ HOLLÁN Miklós: i.m. 35. o.

emberkereskedelem szabályozása inkább az emberi méltóság sérelmével járó bűncselekmények körébe tartozik.

Az értekezés nem foglalkozik azokkal a nemzetközi és európai instrumentumokkal, amelyek a nemzetközi emberkereskedelem jelenségének harmadik országokra való megállapításait tartalmazzák, illetve nem állapítanak meg konkrét előírásokat a tagállamok részére.⁴ Értekezésben nem elemzem, és nem térek ki a migrációval kapcsolatos emberkereskedelem összefüggéseire. Nem érintem továbbá az áldozatok védelmére, kártalanítására, illetve az áldozat-felismerésre vonatkozó szabályozást sem. Az értekezés csak limitált módon foglalkozik a szükségszerűen kapcsolódó prostitúció kérdéskörével.

1.1. Az emberkereskedelem elleni küzdelem indokoltsága

A kérdés aktualitását egyetlen mondattal is alátámaszthatnám, amelyet Vízkelety Mariann államtitkár mondott: „Az emberkereskedelem álláspontom szerint elsődlegesen társadalmi jelenség, és csak másodlagosan jogi fogalom”.⁵ Az emberkereskedelem - mint társadalmi jelenség, - leképeződése mindannak, amely jog uralta világunk megcsúfolását jelenti. Ha az emberkereskedelem -, mint az emberi méltóság elleni legsúlyosabb bűncselekmény - virágzik, akkor az azt jelenti, hogy komoly kereslet van rá. A kereslet pedig rendszerint olyan személyek részéről fogalmazódik meg, akik általában megbecsült, jogkövető, jó példával előljáró tagjai közösségüknek.⁶ A jog utókövető természete miatt a jogalkalmazás csak az igényből keletkező emberpiac létrehozása, fenntartása és működtetése által létrehozott erőszakos magatartásokra tud koncentrálni. A bűncselekmény igazi forrására, kiszolgáltatott, tárgyiasított áldozatokra való igény visszaszorítását nem képes sem kezelni, sem megoldani. Az illúzió, hogy csupán a piacszervezőket, szállítókat, lebonyolító személyzetet büntetve megszüntethető a szexuális vagy olcsó munkát végző embertárgy megszerzésének igénye.

⁴ Ld., az Európai Tanács líbiai helyzettel kapcsolatos külpolitikai és az EU-t érintő emberkereskedelemmel és illegális migrációs kérdésekre válaszként adott rendelkezéseit.

⁵ VÍZKELETY Mariann: Az emberkereskedelem aktuális kérdései, különös figyelemmel a magyar helyzetre <https://www.kormany.hu/hu/igazsagugyi-miniszterium/igazsagugyi-kapcsolatokert-felelos-allamtitkarsag/beszedek-publikaciok-interjuk/az-emberkereskedelem-aktualis-kerdesei-kulonos-figyelemmel-a-magyar-helyzete> (letöltve: 2021. január 19.)

⁶ Ld. rendkívüli és meghatalmazott limai nagykövet Kaleta Gábor ügyét, akinek megbízatását a 183/2019. (V. 17.) KE határozattal a köztársasági elnök visszavonta, mert a nagykövet a 2012. évi C. törvény 204. § (1) bekezdés a), b) c) pontokba ütköző magatartást tanúsított akkor, amikor 19 ezer kiskorú gyermekeket ábrázoló pornográf felvételt gyűjtött össze a hivatali laptopján.

2. A kutatás módszertani kérdéseiről

A doktori értekezés és kutatás közös alapvetéseit olyan axiómák alkotják, amelyeket a jelenkori jogtudomány is érvényesnek ismer el. A konceptuális alapokat tekintve egyes kutatók szerint nincs különösebb relevanciája annak, hogy alap- vagy alkalmazott kutatás révén jutunk el a végső konklúzióig: egy alkalmazott kutatás eredménye is vezethet alapvető elméleteket érintő ismeretekhez, szemléletváltáshoz.⁷ Ez a jogtudományban fokozottan érvényes, ráadásul „minden alapkutatásnak vannak gyakorlati eredményei, mind a konkrét ismeretet, mind a módszer fejlődését változását tekintve”.⁸

2.1. Kutatási koncepció és módszertan összefoglalása

A kutatási koncepció összefoglalása azt a célt szolgálja, hogy a több éves komplex kutatás rendszerét áttekinthetővé tegye, illetve bemutassa a kapcsolódó exploratív jellegű kiindulási kutatásokat is. A kutatás részeredményei és a párhuzamosan készülő doktori értekezés összehangolása időközben változtatásokat kívánt meg. A doktori értekezés hipotéziseinek és végső koncepciójának kialakításakor igyekeztem a jogtudományi kutatás profiljának vonalvezetését megőrizni. Az emberkereskedelem jelenségének komplexitása miatt több - a jogtudományban elfogadott - kutatási módszer segítségével, lépésenként közelítettem meg a tényállás jelenlegi hatályos büntetőjogi szabályozás elemzését és értékelését.

Történeti leíró módszer

Az emberkereskedelem leíró jellegű történeti áttekintésével az európai keresztény kultúra és az ókori rabszolgaság intézményének szimbiózisát tárom fel egészen a XX. századig. A történeti elemzés célja elsősorban a nemzetek feletti modern rabszolgaság elleni normák létrejöttét megalapozó előzmények irányainak és koncepcióinak bemutatása. Kutatásaim során fedeztem fel Bajusz Ferenc református professzor átfogó jellegű kutatásait a rabszolgaságról.

Jogelméleti elemző módszer

Az emberkereskedelem filozófiai és jogelméleti szempontú elemzése a modern rabszolgaság elleni küzdelem XVII. századi gondolkodók utópikus⁹ gondolataitól napjaink rabszolgaságot és mindenfajta kizsákmányolást elutasító modern megközelítéséhez vezető legfontosabb

⁷ Vö. FERGE Zsuzsa: Társadalmunk rétegződése. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1969. In HÉRA Gábor - LIGETI György: Módszertan - a társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest, 2014. 44. o.

⁸ HÉRA Gábor - LIGETI György: Módszertan i.m. (2014) uo.

⁹ KANT, Immanuel: Az emberiség egyetemes történetének eszméje világpolgári szemszögből. (ford. VIDRÁNYI Katalin) Forrás: <http://mek.niif.hu/06600/06616/html/#4> (Letöltve: 2021. február 05.)

jogelméleti utat járja be abból a célból, hogy áttekinthessük a nemzetközi szintű inkább emberi jogokra építő elvont, morális gondolati síkról a helyi szintekre leszűrődő gyakorlati szabályalkotás összefüggéseit.

Dogmatikai elemző módszer

Az emberkereskedelem szabályozásának dogmatikai elemzése áttekintést kíván adni arról a kérdésről, hogy egy nemzetközi szerződésekben megfogalmazott absztrakt általános szabály lokális nyelvi, kontextuális és fogalmi keretek között milyen kérdéseket keletkeztet, hogyan működhet.

Jogösszehasonlító módszer

Az egyes államok emberkereskedelem elleni szabályozásának komparatív elemzésével a helyi sajátosságok általi eltéréseket és azonosságokat kívánom áttekinteni abból a célból, hogy értelmezhetővé váljon, mennyire térnek el az egyes szabályozási irányok a magyar normatív szabályozástól. A jogösszehasonlításnál természetesen csak az egyes szabályok textuális összevetésére vállalkozhattam, mert egyfelől a vizsgált államok mélyebb kulturális, nyelvi és megismerésére nem volt módom. A vizsgálat tárgyának kiválasztásnál szempont volt az európai államok esetében, hogy legyenek közöttük olyan államok, melyek alapító tagállai az Európai Uniónak, illetve legyenek alkotmányos monarchiák, parlamentáris demokráciák, illetve legyenek később csatlakozott volt szocialista államok is. Az Európán kívüli államok kiválasztásakor két államot mindenképpen vizsgálni szerettem volna: az Egyesült Államokat, illetve az Orosz Föderációt, mint meghatározó nagyhatalmakat. A Brazil Szövetségi Köztársaságra azért esett a választásom, mert a követségnek írt leveleimre rendkívül készségesen válaszoltak, segítve ezzel a kutatásom megvalósulását. Emellett Braziliának rendkívül hosszú közel háromszáz oldalnyi igen részletes alapjogi dokumentuma van. Átvizsgálása során a magyar Alaptörvényben foglalt emberkereskedelemmel kapcsolatos tiltó konkrét szabályokat felfedezni.

Kvantitatív kérdőíves módszer

A kriminológiai jellegű komplex rendszerű kérdőív elsősorban speciális élethelyzetben lévő, leszakadó rétegbeli csoportok feltárására tesz kísérletet. A kérdőív életkorra, nemre, származásra, jogkövetési hajlandóságra és hitéleti meggyőződésre is rákérdez. A nagy kiterjedésű komplex kérdőív minden részletének kiértékelését nem lehetett az értekezésben megjeleníteni, mert az önmagában meghaladta volna a rendelkezésre álló kereteket, ezért az operacionalizálás után úgy döntöttem, hogy csak az értekezéshez szorosan kapcsolódó részleteket közlök a kutatásból.

1. A kutatási téma meghatározása (2015)

2. Előzetes tájékozódás (2015 és 2016 között zajlott)
3. Kutatási célok hipotézis meghatározása 2016 és 2017-ben történt. (Ekkor készítettem néhány alapinterjút, melyek során a főbb kérdéseket tisztáztuk, s a fő téma az volt, hogy milyen kérdéseket lehet roma embereknek feltenni.)
4. A kutatási terv elkészítése, véglegesítése 2017 végén és 2018 eleje között zajlott.
5. Adatgyűjtés, terepmunka 2018 és 2019-ben realizálódott.
6. Az adatelemzés, az adattisztítás, a rekordok statisztikai szoftverbe való felvitele 2020-ban történt.
7. Az eredmények összegzése, prezentálása, disszertációba való beillesztése 2020 év végén történt meg.

A kérdőív az adattisztítást követően öt halmazból, 111.104 rekordból áll, és összesen 867 személy töltötte ki.

Az első, úgynevezett általános adathalmaz minden kitöltőre vonatkozik, és megye, életkor, nem, vallásosság tekintetében tesz fel kérdéseket. Az a személy, aki nem válaszolt „a vallási meggyőződés” kérdésre, az eleve kiesett a válaszadók közül. Mivel a kutatás a Magyar Pünkösdi Egyház berkein belül és országosan hirdettük meg, így ismerősök és családtagok is kitölthették a kérdőívet. A válaszadóktól önbevallásos alapon, a nemzetiséghez tartozást is kérdeztük, de csak a roma nemzetiségűeket kezeltük külön statisztikai adatként, hiszen a legkiszolgáltatottabb csoportra igyekeztem fókuszálni. A válaszadók a kérdésekre adott válaszaik alapján négy halmazba kerültek.

Longitudinális kvantitatív kérdőíves módszer

Az emberkereskedelem elleni magyar fellépés hatékonyságának elemzését időben elcsúsztatott longitudinális, kvantitatív kutatás keretében vizsgáltam, meghatározott fókuszcsoport segítségével, amelyben szerepeltek civil szervezetek szakemberei, egyházi szakemberek, jogi végzettséggel rendelkező áldozatsegítők. Az első koncepciót 2013-ban építettem fel, melynek során a kutatási téma meghatározását, az emberkereskedelem témakörét és kapcsolódó bűncselekmények kérdéskörét dolgoztam fel. A koncepció és a kérdések kidolgozásakor az előzetes tájékozódás körében a célcsoport meghatározása volt a fókuszban, illetve a Belügyminisztériumban az Európai Együttműködési Főosztály Emberkereskedelem Elleni Osztályán - Berta Krisztina helyettes államtitkárszony és Stauber Péter mellett - végzett szakmai gyakorlat során kapott információk feldolgozásakor felmerült kérdések. A célcsoport tekintetében minden olyan személy szóba jöhetett, akik áldozatsegítéssel, vagy azzal kapcsolatos jogi kérdésekkel foglalkoztak.

A kutatási célmeghatározásban és a hipotézisek felvetésében a Belügyminisztérium munkatársai voltak segítségemre, illetve számos kiváló kutató és gyakorló szakember.

A kutatás kérdőívvel két időpontban 2014-ben és 2018-ban kvantitatív alapú longitudinális kutatás keretében elemeztem a célcsoport válaszait.

Aktakutatási és kérdőíves módszer

A Készenléti Rendőrség, Nemzeti Nyomozóiroda Emberkereskedelem Elleni Alosztályának nyomozóival készített speciális kutatás keretében a jelenséghez legközelebb álló szakemberek segítségével olyan jogalkalmazói értékelést kívántam készíteni, amely releváns keresztmetszeti képet ad a szabályozás kriminalisztikai alkalmazhatóságáról.

A Gyakornoki Kutatásmegvalósítási Tervben meghatározott feladatok végrehajtásának időtartama hivatalosan 2017. október 12-től 2018. február 28-ig tartott. A kutatás meghatározott módszertana szerint összesen 7 akta és 16 544 oldalnyi titkosítás alól feloldott emberkereskedelem és más kapcsolódó bűncselekmények felderítését és nyomozását tartalmazó akták tartalmi, kriminalisztikai és jogi szempontú áttekintését végeztem el, melynek eredményét benyújtottam a Belügyi Tudományos Tanács felé, illetve doktorandusz konferenciákon ismertettem.

ÜGYSZÁM¹⁰	MENNYISÉG	GYANÚSÍTÁS¹¹
29022-.../2013BÜ.	700 oldal	Cs. József és társai ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> miatt indult eljárás.
29022-.../2015BÜ.	752 oldal	B. Attila és társai ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> miatt indult eljárás.
29022-.../2013BÜ.	800 oldal	B. Attila (T. Attila álneve) ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás
29022-.../2015BÜ.	500 oldal	B. Zoltán és társai ellen indult eljárás <i>üzletszerű kerítés büntette</i> , <i>gyermekprostitúció</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
29022-.../2012BÜ.	700 oldal	Zs. Gábor és társai ellen <i>bűnszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés</i> büntette és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
29015-.../2009BÜ.	1092 oldal	B. György és társai ellen <i>emberkereskedelem büntette</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
29022-.../2012BÜ.	12 000 oldal	L. Tamás és társai ellen <i>bűnszervezetben elkövetett üzletszerű kerítés</i> és más bűncselekmények miatt indult eljárás.
összesen: 7 akta	16 544 oldal	

1. ábra A táblázatban felsorolt bűncselekmények aktáit vizsgáltam az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál

¹⁰ A Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda szervezett Bűnözés Elleni Főosztálya Emberkereskedelem Elleni Alosztályán végzett aktakutatás során készített tartalomelemzés során a belügyi tudományos kutatói és tudományszervezői munkáról szóló 6/2006. (BK 4.) BM utasítás 7. pont b) alpontja által meghatározott céllal létrejött kutatási megállapodás nem teszi lehetővé a feldolgozott akták ügyszámainak publikációban történő feltüntetését, így azokra felismerhető módon nem történik hivatkozás.

¹¹ A titkosítás alól feloldott nyomozati anyagok anonim jellegének megőrzése érdekében további konkrétumok nem közölhetők.

Az értekezés ezen része azokat a kutatási adatokat tartalmazza, amelyben a kriminalisztika területén tevékenykedő nyomozók által felhalmozott kriminológiai ismeretet kívántam kinyerni egy összetett kérdőív segítségével. A nyomozóhatóságnál végzett kérdőíves kutatás nem tekinthető kvantitatív kutatásnak, hiszen mindössze tizenhárman voltak. Mielőtt a kérdőívet az instruktorként segítségével körbeküldtük, előtte sokukkal sikerült összetett szakmai, kriminalisztikai és büntetőjogi kérdéseket is tisztázni. A kérdőív kérdéseinek egy részét az instruktorkal és a nyomozókkal történt beszélgetések tartalma, gyakorlati tapasztalataik, javaslataik figyelembevételével állítottam össze.

A nyomozók által felhalmozott tudásanyagot is igyekeztem felhasználni, mert fontosnak tartom, hogy a jogszabály mindennapi alkalmazójának, a nyomozóhatóság professzionális szakembereinek kriminalisztikai szempontú véleménye kutatásomban megjelenjen.

3. Kutatási célok meghatározása

A kutatás célja, hogy hozzájárulhasson az emberkereskedelem jelenségének pontosabb megértéséhez, segítve ezzel a magyarországi szabályozás nemzetközi modellekhez való hézagmentes illesztését és e súlyos bűncselekmény felszámolását. A kutatás során - figyelemmel a Magyar Tudományos Akadémia Tudományetikai kódexében foglaltakra¹² - vigyáztam az információt adó személyek személyes adataira, integritásukra és az ígért anonimitás megtartására. A doktori értekezésben 2014 és 2019 közötti időszakban készült emberkereskedelemre vonatkozó kutatások találhatók. A kutatások fókuszja az emberkereskedelem szabályozásának dogmatikai kérdései mellett a tényállás alkalmazhatóságára, valamint az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélésére vonatkozó kutatások szerepelnek.

Az emberkereskedelem megelőzési eszközének a gyermekvédelmet tartom, ezért a gyermekvédelmi kitekintés fejezetben elemzem az USA California Államának gyermekek és más szexuális bűncselekmények elkövetői ellen alkalmazott szabályozását. Egy mélyinterjú segítségével bemutatom a kiemelten gyermekek és nők sérelmére elkövetett emberkereskedelem, illetve szexuális bűncselekményeket elkövető személyek büntetés utáni zárt rendszerű rehabilitációs intézményét.

Az értekezés hipotézisei térben és időben is eltérő kutatások részeredményeiből, illetve a kapott végső eredmények elemzését követően álltak össze. Az eredeti koncepció kialakításakor a bűnügyi tudományokra fókuszáltam, később - a kérdés komplexitása okán - a

¹² Tudományetikai Kódex. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest, 2010.
http://old.mta.hu/data/cikk/11/97/91/cikk_119791/etikai_kodex_net.pdf (letöltve: 2019. 07. 18.)

szociológiai, kriminológiai, kriminalisztikai kérdések mellett a gyermekvédelmi szabályozást is szükségesnek tartottam áttekinteni. Meggyőződésemmé vált, hogy az emberkereskedelem megelőzésének egyik leghatékonyabb eszköze a gyermekvédelem jól működő rendszerében keresendő. Az értekezés történeti részében annak a feltevésnek kívánok utánajárni, mely szerint Európában, a középkorban virágkorát élő kereszténység felszámolta a rabszolgaságot, s a modern rabszolgaság, az emberkereskedelem létezése a kereszténység Európai meggyengülésének köszönhető.

A felvilágosodás időszakában megjelenő, XVII-XVIII. századi polgári és politikai szabadságjogok, majd a XIX. századi ECOSOC jogok, illetve a XX. századi harmadik generációs kollektív emberi jogok nemzetközi szintre fejlődésével a szupranacionális emberjogvédő nemzetközi szervezetek veszik át, fogalmazzák meg és ítélik el az emberkereskedelem jelenségét. A nagy nemzetközi szervezetek az emberkereskedelem felszámolását, annak elítélését a civilizált jogközösséghez való tartozás feltételeként fogalmazták meg. Az államok a jogközösséghez való csatlakozásukkal kötelezőnek ismerik a jelenség akként való értelmezését és létezését, ahogy azt a nemzetközi szervezetek értelmezik. Ennek okán a szupranacionális szervezetek átfogó ellenőrzésekre jogosultak az emberkereskedelem elleni küzdelem jogi, társadalmi eredményességére vonatkozóan. Az emberi jogok huszonegyedik századi felerősödésével a nemzetközi szervezetek is ebbe az irányba gravitálják az emberkereskedelem jelenségének értelmezését, és ezt érvényesíteni is igyekeznek a részes államok lokális jogalkotása, jogértelmezése felett. Ebből adódóan két területen érződik némi bizonytalanság. Egyfelől a tételes büntetőjogi eszközök nem elegendők egy absztrakt és rendkívül szerteágazó társadalmi jelenséggel szemben, illetve az emberkereskedelem által okozott alapjogi sérelem (például az ember szabadsága, emberi méltósága, az ember önrendelkezési szabadsága stb.) meghatározása tekintetében nincs egyetértés.

A büntetőjog jogtárgyainak rendszertani halmaza fogja össze a közvetlen jogtárgyat védő különös részi törvényi tényállásokat. A rendszertani felsorolás a jogalkotó szándéka szerinti jogértelmezésben is támpontokat ad. Az emberkereskedelem és kényszermunka jelenlegi rendszertani elhelyezése a XVIII. fejezet alatt az emberi szabadságot sértő bűncselekmények körében található az emberrablás és a kényszerítés bűncselekménye mellett. Szükséges vizsgálni, hogy a nemzetközi szervezetek által kiadott értelmezés szerint az emberi méltóságot közvetlenül és súlyosan sértő emberkereskedelem tényállása megfelelő-e rendszertani szempontból.

Az emberkereskedelem olyan társadalmi jelenség, amelynek számos politikai, szociológiai, alapjogi, polgárjogi, gyermekvédelmi, szabálysértési és büntetőjogi vetülete van. A bűnmegelőzésben arra törekszik az állam, hogy a társadalomra veszélyes jelenségeket még azelőtt felszámolja, mielőtt az kifejthetné negatív hatásait. A bűnmegelőzés szempontjából evidensnek tűnik, hogy a társadalom legalsó rétegeibe mélyen kapaszkodó emberkereskedelem gyökérzetét a gyermekek védelmére vonatkozó szabályok emberkereskedelemre is koncentrációval szabályozással lehet meggyengíteni. Ennek oka, hogy számos emberkereskedelemhez kapcsolódó bűncselekmény leginkább a kiskorú gyermekeket, illetve - gyermekvédelmi terminológia szerint - utógondozásra még jogosult huszonöt év alatti fiatal felnőtteket célozza. Szinte köztudomású tény, hogy a ragadozó jellemű elkövetők kifejezetten abban a társadalmi rétegben és körökben tudnak működni, ahol az elhanyagolt, bántalmazott, család nélküli, kiszolgáltatott, sérült személyek száma magas. Ebben a körben olyan személyek lesznek forgalomképesek, akik esztétikailag, fizikai teljesítményüket tekintve alkalmasak a megrendelők felé áruként való közvetítésre. A gyermekvédelem, mint megelőzési eszköz ezen felül az edukáció szintjén is fontos terület, hiszen az emberkereskedelem jelenségének visszaszorítása - a gyermekkorban történő védelem mellett - , a széleskörű tudásbővítéssel eredményes lehet.

3.1. Az értekezés hipotézisei

1. Az emberkereskedelem nem a sértett személyi szabadságát, hanem elsősorban az emberi méltóságát sérti.
2. Az emberkereskedelem kiindulópontja a magyar jogfejlődés szempontjából elsősorban erkölcsi, etikai probléma és csak másodsorban jogkérdés.

Léteznek olyan rejtőzködő csoportok a gazdaságilag fejlettebb államokban, amelyek
3. megrendeléseikkel fenn tartják az emberpiacot a kiszolgáltatott, perifériaállamokban élő kiszolgáltatott társadalmi csoportok sérelmére.

3.1. Kutatási problémafelvetés

A doktori értekezés abból az alapvetésből indul ki, hogy az emberkereskedelem nemzetközi kötelezettségvállalások révén került be a magyar jogrendszerbe, és nem organikus fejlődés útján jött létre. Az emberi jogok létrejötte a modern társadalmakban új alapokra helyezte az állam, a társadalom és a polgárok életviszonyait, amelyből következően nem hasonlíthatóak össze a premodern társadalmakkal. A premodern társadalmakban a jogegyenlőség és az esélyegyenlőség nem létezett. Niklas Luhmann elmélete alapján a premodern társadalmak stratifikált társadalmak voltak: *„míg a stratifikációs differenciálódás korábbi evolúciós fokán a társadalom rétegződés által tagolt szerkezetében mindig valamelyik embercsoport fonódott össze egy-egy társadalmi funkció ellátásával, addig ma ez, a magasabb komplexitási fok elérése után, már nem elegendő. Ezért vált domináló szerveződési elvvé a funkcionális differenciálódás a nyugati társadalmak fejlődésében”*.¹³ Míg korábban az egyénnek egy születéskor rögzült társadalmi funkciót kellett gyakorolnia, a modern társadalmak a funkcionális differenciálódásra épülnek, melynek alapja a születéskori esélyegyenlőség: ez jelenti a modern társadalmak modernitásának kulcsát. Akaratát tekintve mindenki szabadnak született, esélyeit tekintve pedig egyenlőnek, tehát a premodern társadalmak egyenlőtlen esélyét a modern társadalmakban mindenki számára biztosított egyenlő indulási esély váltja fel. Az emberkereskedelem a modern társadalmak működésének indikátora, amelynek létezése -, mint az emberi méltóságot sértő egyik legsúlyosabb bűncselekmény - a premodern társadalmak irányába mutat.

A doktori értekezésemhez készített több, összességében 2014 és 2019 között elvégzett kutatássorozat világosan és tömören exponálja azt a kérdéskört, hogy a büntető törvényben megfogalmazott, körülírt steril emberkereskedelem tényállása ritkán jön létre. Az emberkereskedelem a kizsákmányolással, a kényszermunkával, a szervkereskedelemmel és a kapcsolódó megrendelői oldal igényeivel egészen a gyermekvédelembe átnyúló tendenciáival -, az emberi méltóságot hosszabb időn át súlyosan károsító - komplex rendszert alkot.

¹³ POKOL Béla: A politika logikája Niklas Luhmann és Carl Schmitt megközelítésében. In Világosság. 2003/7-8. 58. o.

3.2. A kutatásban részt vevő szervezetek, személyek

A hipotézisek felállításához és a kérdésfeltevés konkrét meghatározásához szükséges jogdogmatikai kutatást a vonatkozó jogszabályok, szakirodalom, az emberkereskedelem tárgyában született hazai és nemzetközi bűnügyi adatok áttekintésével kezdtem. Az adatszerzés további bővített bázisát terepmunka,¹⁴ bűnügyi szempontból érintett helyszínek¹⁵ felkeresése, kérdőívek, személyes interjúk, valamint a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Felderítő Főosztály Bűnszervezetek Elleni Osztály Emberkereskedelem Elleni Alosztályánál végzett fél éves aktakutatás képezi. Az értekezés nem tartalmazza az összes elvégzett kutatást, mert a kiértékelést követően részben hatalmasra növelte volna a terjedelmet, másfelől bizonyos részei inkább kriminálszociológiai, semmint büntetőjogi kutatásnak minősültek. Természetesen operacionalizálás és részletes kiértékelést követően egy külön cikkben publikálhatóak lesznek azok az adatok is.

Az aktakutatás eredményeiről 2018. május negyedikén a „*Hazámat Szolgálom!*” elnevezésű országos konferencián¹⁶ számoltam be, s az abból nyert adatok jelen doktori értekezés integráns részét képezik. Az amerikai büntetés-végrehajtás speciális rehabilitációs rendszeréhez kapcsolt Sate Hospital rövid bemutatása szélesítheti a magyarországi reintegrációs lehetőségeket is.

3.3. Kvantitatív kutatás emberkereskedelem által érintett fókuszcsoportban

A kvantitatív alapú komplex kérdőíves kutatássorozatban összesen mintegy 1735 személy vett részt és adott értékelhető választ a feltett kérdésekre. Minden kérdőív garantálja a teljes anonimitást, a vonatkozó hatályos magyar,¹⁷ illetve az Európai Adatvédelmi Rendeletnek való megfelelést.¹⁸ A kérdőívet kitöltőktől semmilyen azonosításra alkalmas adatot nem vettünk fel és nem tárolunk. Kutatásaim során figyelembe vettem a Magyar Tudományos Akadémia által kibocsátott Tudományetikai kódexet és Memorandumot, melyet a Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlése 25/2010.(V. 4.) számú határozatával fogadott el. Az etikai kódex egyik

¹⁴ A társadalmi kohézió erősítése az egyházak közösségfejlesztő tevékenységével szülő EFOP-1.3.7-17 Pályázó(k): Magyar Pünkösdi Egyház és a Váltó Sáv Alapítvány konzorciuma; Megvalósítási helyszín: 6300 Kalocsa, Petőfi Sándor utcai Sporttelep; Pályázati azonosító: EFOP-1.3.7-17-2017-00067.

¹⁵ Kutatásomhoz mellékelek egy térképet, melyen megjelöltem azokat a területeket, helyszíneket, ahol a kutatás zajlott. Ld. <https://sites.google.com/view/kubisch-kutatas/kutatasi-terulet> (letöltve: 2018. augusztus 30.)

¹⁶ KUBISCH Károly: A bűnszervezetben elkövetett emberkereskedelem nyomozásának kriminalisztikai kérdései: Egy tartalomkutatási projekt összefoglalása In Prof., Dr. Szabó Miklós (szerk.) *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium* (Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai) Tomus 18. Miskolc, Magyarország: Bíbor Kiadó, (2019) 97-115., oldalak és 18. o.

¹⁷ Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény.

¹⁸ A természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 2016/679 EU rendelet (GDPR).

erőteljes gondolata, hogy „*az erkölcsös tudás a tiszta gondolat és a műveltség alapja. Az etikus tudomány pedig ennek a tudásnak a rendszere; rend, amelyet közösen vallott és megküzdött emberi értékek vállalása és képviselése tart fenn*”.¹⁹

A leadott válaszok esetében az érintett válaszadó által életvitelszerű tartózkodásként megjelölt megyét mentjük el. A bűnügyi személyes adatok megadása, valamint származási adatok vonatkozásában is teljesen önkéntes volt a válaszadás - beazonosíthatóság nélkül. Ez a kitétel vonatkozik az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál dolgozó nyomozókra is, akik kérdőíves felmérésben önkéntesen -, előzetes parancsnoki hozzájárulást követően - válaszoltak a feltett kérdésekre.

3.4. A kérdőívek felépítése és koncepciója

A 2014-ben és 2018-ban a longitudinális módszertan elveit követő kérdőívekkel arra kerestem a választ, hogy a jogi, szociális és gyermekvédelmi területen dolgozó természetes személyek mennyire ismerik, illetve mennyire érzik az emberkereskedelem büntettének tárgyi súlyát a társadalomban,²⁰ mennyire fontos az emberkereskedelem áldozatainak felismerése és segítése. Az időben eltérő azonos kérdésekből bejövő kutatási eredmények kiértékelésekor számos pozitív fejlődési tendenciát tapasztalhatunk, ugyanakkor nem tagadható el, hogy vannak kérdések, ahol visszaesés látható.

Az aktakutatással összekötött kérdőíves kutatás az Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál dolgozó nyomozók, felderítők és vizsgálótisztek segítségével készült. A kérdőívet minden Alosztályi munkatárs kitöltötte, amit ezúton is szeretnék megköszönni. A kérdőív arra keresi a választ, hogy az emberkereskedelem visszaszorítása érdekében létrejött európai Irányelv²¹ által változtatott jogi környezet vonatkozásban az áldozatsegítés, a bűnmegelőzés, a rendvédelmi szervek és a civil szervezetek, egyházi jogi személyek, nem kormányzati szervezetek közötti együttműködés milyen hatékonysággal működik. A kérdőív utolsó kérdésében a hazai büntető törvénykönyv egyes vonatkozó szakaszainak összehangoltságára és alkalmazhatóságára kérdeztem rá.

A kriminológiai jellegű kérdőív komplex rendszerű, s alapvetően négy közbenső kérdőívet tartalmaz, amely olyan speciális élethelyzetek feltárására tesz kísérletet, amelyek életkorra, nemre, származásra, jogkövetési hajlandóságra és hitéleti meggyőződésre vonatkoznak. A kérdőívet és az elvégzett munkát az MPE Országos Cigány Missziójának és Cigány

¹⁹ MTA Tudományetikai kódex 5. o.

²⁰ KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. In MAGYAR RENDÉSZET 16:(1) 77-95. oldalak,(2016).

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU Irányelve. (2011. április 5.)

Módszertani és Kutató Központ (CIMOK) segítségével, valamint más belső egyházi jogi személy²² támogatásával tudtam elvégezni, és összesen 867 személy töltötte ki. A kérdőív mindenki számára azonos elemei: a kérdőívet kitöltő neme, életkora, közösségi oldal használati szokások és milyen hitéleti meggyőződéssel rendelkezik. A kérdőív feldolgozásakor elvégzett operacionalizálás során - a dolgozat terjedelmi kereteire figyelemmel - csak a legfontosabb kérdéseket és válaszokat jelenítettem meg az értekezésben.

4. Az elvégzett kutatások elemzések áttekintése

A disszertációhoz három önálló kutatást végeztem 2014 és 2019 között. Az empirikus kutatáson alapuló kérdőívekkel arra kerestem a választ, hogy az emberkereskedelemre vonatkozóan hogyan él a jog, illetve hogyan képes értelmezni, alkalmazni, más szabályoktól elhatárolni a civilszervezeti dolgozó, a hatósági jogalkalmazó, az egyházi személy a vonatkozó jogot. Megfelelőnek tartja-e, ismeri-e címettként a kihirdetett jogszabályt az, aki azzal dolgozik? Kérdések kialakításához figyelembe vettem az egyes szereplőkkel készített mély és kevert interjúk készítése során felvetett problémákat. A kutatásokban az alapsokaság meghatározásakor a nem valószínűségi mintavételt alkalmaztam,²³ mert a kérdőívek kitöltéséhez elsősorban meghatározott személyi kör válaszaira voltam kíváncsi. A kutatási módszertan elmélete szerint meghatározott „szakértői kiválasztás” módszere és a „hólabda technika” volt a legkézenfekvőbb. Az első esetkör azért volt szükség szerű, mert a célcsoportot annak az információs adathalmaznak alapján választottam ki, amit a célpopuláció elemeiről már előzetesen tudtam: milyen végzettséggel, érdeklődési körrel rendelkeznek és nagyjából milyen korúak stb.

A hólabda technikát viszont egy másik vizsgálni kívánt célcsoportnak elérése indukálta. Ez a módszertani választás a kiségyházakhoz tartozó keresztény romák elérése céljából történt, akik egy többszörösen rejtőzködő populációnak minősülnek. A vizsgálni kívánt célcsoport véleménye és preferenciái úgy voltak elérhetőek, hogy a csoport néhány vezető tagjának segítségével sikerült rávenni csoportot a kutatásban való részvételre. Ehhez gyűjtöttem előzetesen adatokat, ezen keresztül újabb és újabb (a célcsoporthoz tartozó) személyeket tudtam bevonni a kutatásba.

A kutatássorozatban így összesen 1735 személy vett részt, akik közül tizenhárom az NNI KR FEBEO Emberkereskedelem Elleni Alosztályának a kérdéssel foglalkozó nyomozója volt.

²² MPE Diakonosz Támogató és Szolgáltató Központ (a támogatási szerződés másolata a dolgozathoz csatolva).

²³ Nem valószínűségi mintavételkor az alapsokaságból az elemek kiválasztása nem véletlenszerű, hanem célzott.

4.1. Időben eltérő 2014 és 2018 között végzett - longitudinális - kvantitatív kutatási projekt általános ismertetése

Az első büntetőjogi és áldozatsegítési kutatási koncepciót 2013-ban építettem fel melynek során a kutatási téma meghatározását, az emberkereskedelem témakörét és kapcsolódó bűncselekmények kérdéskörét dolgoztam fel. Az előzetes tájékozódás körében a célcsoport meghatározása volt a fókuszban, illetve a Belügyminisztériumban az Európai Együttműködési Főosztály Emberkereskedelmi Elleni Osztályán - Berta Krisztina helyettes államtitkárásszony és Stauber Péter Főosztályvezető mellett végzett szakmai gyakorlat során kapott információk feldolgozása során felmerült kérdések. A kutatás kérdőívével két időpontban, 2014-ben és 2018-ban mértem a célcsoport válaszait, melyből kvantitatív alapú longitudinális kutatás keretében vontam konklúziót az emberkereskedelem jelenségére vonatkozóan.

4.2. A Belügyi Tudományos Tanács PhD (doktori) képzési pályázatának keretében végzett tartalomkutatás rövid ismertetése

A kutatást a Belügyi Tudományos Tanács által támogatott projekt keretében a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Felderítési Főosztály, Bűnszervezetek Elleni Osztály, Emberkereskedelem Elleni Alosztálynál végzett tartalomkutatási projekt keretében végeztem 2017 és 2018 között. A kutatásban a Nemzeti Nyomozóiroda emberkereskedelemmel foglalkozó vezetője volt a segítségemre a kérdések és a kutatás gyakorlati kivitelezésében. A Gyakornoki Kutatásmegvalósítási Tervben meghatározott feladatok végrehajtásának időtartama hivatalosan 2017. október 12-től 2018. február 28-ig tartott. A kutatás meghatározott módszertana szerint, összesen 7 akta és 16 544 oldalnyi titkosítás alól feloldott emberkereskedelem és más kapcsolódó bűncselekmények felderítését és nyomozását tartalmazó akta tartalmi, kriminalisztikai és jogi szempontú áttekintését végeztem el, melynek eredményét benyújtottam a Belügyi Tudományos Tanács felé, illetve doktorandusz konferenciákon ismertettem.

4.3. Az MPE OCM körében 2016 és 2019 között együttműködési szerződés alapján végzett kérdőíves kutatás általános bemutatása

A harmadik kriminológiai jellegű kutatást kezdetben csak Békés megyében terveztem az MPE Országos Cigány missziójának segítségével, kvalitatív és kvantitatív kutatás keretében. Elsősorban szociológiai, életvitelbeli és bűnözéshez kapcsolódó viszony felmérése céljából, de a gyakorlat számos kérdésben felülírta a terveimet. A kvantitatív célcsoport

meghatározásakor megkíséreltem elhatárolni a hívő keresztényeket, illetve a romákat, saját döntésük alapján. A kérdőív négy célcsoport válaszait dolgozta fel: így a kérdőívet kitöltőket hívő és nem hívő személyekre, valamint roma és nem roma személyek halmazára osztottam fel. A kutatásban az etnikai hovatartozásra is kíváncsi voltam, mert fontosnak láttam ezt az attribútumot abból a szempontból, hogy a különböző típusosságok elemzésekor az adott válaszokban milyen kulturális és szocializációs eltérések találhatók. Ehhez az önbevallás módszerét kellett választanom. A célcsoport és a kérdésfeltevés meghatározásában S. László 2017. szeptember 26-án a körösnagyharsányi roma házi csoportban,²⁴ 2017. szeptember 27-én a Békés megyei Sarkad roma keresztény házi csoportjának résztvevőivel, valamint 2017. szeptember 28-án mezőberényi roma házi csoport vezetőivel, a roma származású V. László és A. László segítségével készítettem el. Az említett házi csoportokban végeztem személyes kérdés keretében úgynevezett kevert interjú kvalitatív kutatást is, amely főként a kérdésfeltevést, a koncepció kidolgozását, illetve a terepfelmérést segítette.

Egyedüli kérdezőbiztosként itt személyesen találkoztam az interjúalanyokkal - lehetőséget kapva hosszasabban a legbonyolultabb, illetve a személyesebb témájú kérdések átbeszélésére is. A kvantitatív kérdőívek alkalmazása során internetes, felületen elhelyezett kérdőívvel dolgoztunk, de önkéntes kérdezőbiztosok is voltak akik - a romák lakta területeket bejárva - önálló internetes kapcsolattal rendelkező informatikai eszköz (tablet) segítségével segítették a kitöltést vállalókat a kérdőívek eléréséhez. Ezzel igyekeztem a fókuszcsoport hátrányos helyzetéből adódó problémákat (internetelési nehézségek), csökkenteni. A kvantitatív felmérés mellett kvalitatív szempontú adatszerzést is készítettünk, de ezeket az interjúkat végül nem helyeztem el a disszertációban. Ennek fő oka az volt, hogy a megbeszélések időként rendkívül hosszadalmasra nyúltak el és nehezen lehetett mederben tartani azokat.

5. az új tudományos eredmények fényében megtett, illetve de lege ferenda javaslatok

5.1. Indokoltnak tekinthető az emberkereskedelem tényállásának elhelyezése az emberi méltóságot sértő bűncselekmények között.

Az értekezés alapjogi és dogmatikai kutatási fejezetei alapján egyértelműen bizonyítottnak látom, hogy az emberkereskedelem során az áldozatok csak látszólag szenvednek el sérelmet emberi szabadságukban: valójában emberi méltóságának belső személyes magja sérül.²⁵ Az alkotmánybíróság a 6/2018. (VI. 27.) AB határozatában rögzíti, hogy az emberi méltóság,

²⁴ Keresztény szemléletű közösség, akik a gyülekezeti vasárnapi alkalmak mellett egymás segítségét és gondjaik megoldását vállalják fel, közös ismeretségen alapuló baráti kapcsolatot építve ki egymással.

²⁵ 23/1990. (X. 31.) AB határozat - a halálbüntetés alkotmányellenességéről „minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani”.

mint a személyiség integritása az emberi élettel együtt az emberi lényegét jelenti. A méltóság emberi minőségünknek és értékünknek fölemelő és feltétlen tiszteletet parancsoló volta, emberi lényegünk rangja. Ugyanolyan apriori érték, mint az élet, ami a létezés emberdimenzióját fejezi ki. Emberlét és emberi méltóság egymástól elválaszthatatlanok, mindkettő az ember elidegeníthetetlen, immanens, lényegi sajátja.²⁶ Ennek a belső magnak a sérülése következik be, amikor egy személyt tárgyasít és áruvá, adásvétel tárgyává tesz az emberkereskedő. A 2012. évi C. törvény 192. § szakaszához fűzött indokolás is úgy fogalmaz, hogy „az emberi méltósághoz fűződő jog alapján megengedhetetlen, hogy az ember maga kereskedés tárgyává váljon”. Az Alaptörvény 3. cikkének (3) bekezdése kimondja, hogy „tilos az emberkereskedelem”. Az ember tehát nem lehet adásvétel tárgya: a különös részi tényállás elsősorban az emberi méltóságot védelmezi. Indokolt tehát, hogy az emberkereskedelem tényállása - figyelemmel a nemzetközi instrumentumokra - inkább a XXI. fejezet alatt, „Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények” között kerüljön elhelyezésre.

6. A disszertáció hipotéziseinek áttekintése a kutatások fényében

6.1. Az emberkereskedelem nem a sértett személyi szabadságát, hanem elsősorban az emberi méltóságát sérti.

a disszertáció alapjogi kutatásában is bizonyítást nyert, hogy ugyan az államok nem fogalmazzák meg egyértelműen az emberkereskedelem büntetőtényállását, de a nemzetközi instrumentumok - néhány fordítási anomáliától eltekintve - egyértelműen az emberi méltóság sérelme mellé teszik az emberkereskedelem tényállását.

Ezért de lege ferenda javaslatként indokolt lehet az emberkereskedelem büntetőtényállásának rendszertani átszólása az emberi méltóságot sértő bűncselekmények közé. Az emberkereskedelem sértettjei látszólag emberi szabadságukban szenvednek el sérelmet, valójában az áldozatok emberi méltóságának belső személyes magja sérül,²⁷ s ez az a tény, amely a későbbiek során a reparációt és a reintegrációt is elnehezíti. A sértettek nagy része sem látja be, hogy az emberi méltóság rendkívül törékeny, és komoly védelmet igényel.²⁸ Magyarország Alaptörvényének II. cikke megállapítja, hogy az emberi

²⁶ Ld. LÁBADY Tamás és TERTYÁNSZKY Ödön párhuzamos véleményét a 23/1990. (X. 31.) AB határozat.

²⁷ 23/1990. (X. 31.) AB határozat - a halálbüntetés alkotmányellenességéről „minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani”.

²⁸ Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt Egyezménye: Az emberi jogokról és a biomedicináról szóló Egyezmény, valamint az Egyezménynek az emberi lény klónozásának

méltóság sérthetetlen és minden embernek joga van az élethez, az emberi méltósághoz, s a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

Az emberi méltóság rendszertani „hátrasorolása” sem szerencsés, hiszen ezzel eltér az Alaptörvény rendszertani felépítésétől - azt sugallva, hogy az emberi méltóságnál vannak jóval fontosabb jogkérdések melyek büntetőjogi védelme előbbre való. Természetesen nem vitatható, hogy a büntetőjogi védelem szerkezeti prioritásai eltérőek lehetnek az alkotmányjogi szerkezettől, például az emberiség ellenes és a háborús bűncselekmények köre megelőzheti az élet, a testi épség védelmét szolgáló közvetlen jogtárgyakat. Ugyanakkor érdemes megfontolni, hogy az egészségügyi beavatkozás és kutatás rendje elleni bűncselekmények köre, illetve a egészséget veszélyeztető bűncselekmények, az emberi szabadság vagy a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények köre jogosan előzi-e meg az emberi méltóságot - tudván, hogy alapjogi szempontból mindezek anyajoga az emberi méltóság. Az Alaptörvény II. cikke igen magas szinten kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, a III. cikk pedig konkrétan nevesíti az emberkereskedelem tilalmát. Az ember szabadságáról csak lejjebb, a IV. cikk rendelkezik. A Nemzeti Hitvallás is előbb rendelkezik arról, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság, és csak azt követően mondja ki, hogy az egyéni szabadság csak másokkal együttműködve bontakozhat ki. Ez alkotmányjogi- és jogértelmezési szempontból is döntő fontosságú lehet, hiszen az emberi szabadság - mint korlátozható alapjog - a korlátozhatatlan emberi méltóságból, mint anyajogból fakad, és nem fordítva.

Történeti áttekintésben vizsgált ókori és középkori szabályozás tekintetében a prostitúció, a rabszolgakereskedés elfogadott volt, ezért az ókori görög és római társadalom és kultúra szerves részének tekinthetjük. Történeti leíró jellegű kutatásomban arra helyeztem a fókuszot, hogy vajon a kereszténység hozott-e alapvető és kikényszeríthető változást a rabszolgaság tekintetében. Európában az Ószövetség mózesi törvényeinek köszönhetően másként alakult a rabszolgaság kérdése, de azt nem jelenthetjük ki, hogy a rabszolgaságot, vagy a nők alárendelt helyzetét a kereszténység megszüntette volna. Amit bizonyosan állíthatunk, hogy a rabszolga részére is lehetővé tette a szabadság érzését azzal, hogy visszaadta a fizikai munka becsületét, így a szolgaságban élők helyzetét pszichikailag normalizálta. Állításom ékes bizonyítéka, hogy a középkoron át az újkorban is a rabszolgaság különféle formái elfogadottak voltak. Ez a tény nem változott alapvetően a felvilágosodást követően sem, hiszen az emberi jogok komplex rendszerében működő modern világunkban is - emberkereskedelmi hálózatok által

tilalmáról szóló, Párizsban, 1998. január 12-én kelt Kiegészítő Jegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 2002. évi VI. törvény.

működtetett és kiszolgált - modern rabszolgaság létezik. A rabszolgaságot a kereszténység nem számolta fel, ugyanakkor az emberkereskedelem, mint a modern rabszolgaság egy formája súlyos morális és erkölcsi normasértésként jelenik meg a társadalomban. Ennek ellenére a keresztény etikai és kulturális szempontok hiteles személyek által történő közvetítése, csak pozitív eredményű lehet az emberkereskedelem áldozatai, illetve tettesei vonatkozásában. Ahogy egy korábbi cikkben készült felmérésem mutatja,²⁹ az emberkereskedelem elsősorban nem a szubjektív biztonságérzetet támadó bűncselekmény, hanem az erkölcsi normákat, illetve a keresztény kultúrából kiépülő emberi méltóságot sérti. Emiatt a kérdést nem lehet pusztán jogi eszközökkel felszámolni. A válasz tehát igen, kutatásaim bizonyítják, hogy a keresztény értékrendszer képes olyan változást indukálni, amelynek következtében az emberkereskedelem áldozatainak akár teljes regenerálódása megtörténhet.

Az emberkereskedelem etnikai, kulturális és viktimológiai vonatkozásait 2014-ben és 2018-ban készült longitudinális kutatás keretében kutattam.

A 2014-es kutatásban szereplő személyek 61,2%-a szerint az áldozattá válás és *az érintett személyek etnikai hovatartozása között nincs összefüggés.*

A 2018-as kutatásban szereplő személyek 60,3%-a szerint az áldozattá válás és *az érintett személyek etnikai hovatartozása között van etnikai összefüggés.*

2014-es kérdőívet kitöltők 76,5%-a szerint az áldozattá válás és *az érintett személyek iskolai végzettsége között van összefüggés.*

2018-as kérdőívet kitöltők 63,2%-a szerint az áldozattá válás és *az érintett személyek iskolai végzettsége között van összefüggés.*

2014-es kérdőívet kitöltők 76,5%-a szerint az emberkereskedelem *áldozatai tehetnek* arról, hogy áldozattá váljanak.

A 2018-as kérdőívet kitöltők 89,2%-a szerint az emberkereskedelem áldozatai nem tehetnek áldozattá válásukról.

A kutatás eredménye azt mutatja, hogy 2014 és 2018 között eltelt időszakban folytatott kormányzati felvilágosító programok számos tekintetben pozitív hatással voltak a megkérdezettekre.

Kutatásaim alapján az Európai Unió emberkereskedelem elleni politikája nem nevezhető hatékonynak. Az EU-ban 2018-ban készült Adatgyűjtés az Emberkereskedelemről

²⁹ KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. Magyar Rendészet 16: 1 pp. 77-95., 19 p. (2016).

munkadokumentum adatsorai³⁰ szerint a számos intézkedés ellenére az emberkereskedelem áldozatainak száma folyamatosan növekszik, a megindított eljárásoknak és vádemeléseknek csak közel felében születik jogerős ítélet emberkereskedelem tárgyában.

Az Európai Unió ugyanakkor számos intézménnyel és rendelkezéssel segíti a tagállamok hatékony fellépését, de komoly sikereket nem könyvelhet el.

Ezen felül növeli a kérdés kazuisztikus jellegét, hogy az Európai Unión kívüli Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépés Szakértői Csoportja (GRETA) rendszerint együtt kezeli a migrációs, menekültügyi és emberkereskedelemmel kapcsolatos kérdéseket, amely más fénytörésbe helyezi az emberkereskedelem értékelését, jelentéstartalmát.³¹

6.2. Az emberkereskedelem tényállásának egy lehetséges új megfogalmazása

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény XXI. Fejezete alá történő rendszertani áthelyezést követően, az emberkereskedelem tényállása az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények közé kerülve egy új fogalmi rendszert ölthetne magára, melynek egy változatát konkrét de lege ferenda javaslatként elhelyeztem a disszertáció V.1.2. fejezetében.

6.3. Az emberkereskedelem elsősorban etikai- és csak másodsorban jogkérdés

Az előzőekből megismert koncepció mentén haladva, azt vizsgáltam, hogy igaz-e az az állítás, hogy az emberkereskedelem kiindulópontja (más ember deszakralizálása, dehumanizálása és eladása, ellenszolgáltatásként való átadása, elcserélése) és megvalósulási létszakaszai (a munkaalapú a szexuális kizsákmányolás vagy szerveinek elvétele) elsősorban erkölcsi, etikai probléma és csak másodsorban jogkérdés. A kutatásom mellett számos állam szabályozása mellett nemzetközi dokumentumok és azoknak értelmezései egyértelműen bizonyítják, hogy az állítás igaz - azzal kitételrel, hogy a jog ugyan közelíthet etikai és morális szempontok szerint, de az kétségtelen, hogy a pozitív jog nem ebben a dimenzióban mozog otthonosan. Ezeket a kérdéseket inkább alkotmányok preambulumaiban, illetve törvények bevezetőiben, alapelvei között találjuk. Tehát a pozitív jogi megközelítés nehezen tud mit kezdeni az erkölcsi kérdésekkel az inkább a természetjog területe. Ugyanakkor az erkölcsi alapú

³⁰ Data collection on trafficking in human beings in the EU Final report. Forrás: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/study_on_data_collection_on_trafficking_in_human_beings_in_the_eu.pdf (letöltés: 2021. március 18.)

³¹ GRETA Szakértői Csoport az Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről - 2018-as Jelentés Magyarországról az Eljárási Szabályzat 7. sz. Szabálya alapján az Európa Tanács Emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezménye végrehajtásának értékelése.

megközelítésben is csak részben találhatjuk a kérdés megoldását. A disszertáció történeti részében levezetem, hogy a rabszolgaságot a kereszténység nem számolta fel, ugyanakkor az emberkereskedelem, mint a modern rabszolgaság egy formája, inkább morális és erkölcsi normasértésként jelenik meg a társadalomban. Egy korábbi cikkben közreadott felmérésem mutatja,³² hogy az emberkereskedelem nem a szubjektív biztonságérzetet támadó bűncselekmény, sokkal inkább az erkölcsi normákat, illetve a keresztény kultúrából kiépült emberi méltóságot, mint jogtárgyat sérti.

Az emberkereskedelem tényállása a vizsgált időszakokban nem a jelenlegi, 2020. július elsejétől hatályban lévő tényállás volt. A 2014-ben nem reprezentatív felmérésben megkérdezettek alapsokasága 98 személy volt, akiknek 35,7%-a egyetlen helyes választ sem tudott adni az emberkereskedelemmel kapcsolatos kérdésekre. A válaszadók 23,5%-a 10%-ban adott helyes választ, 31,6%-a adott 50%-ban pontos választ, míg a válaszadók 9,2%-a adott 100%-os választ. Az első mérés eredménye szerint a területen dolgozók nem ismerték pontosan az emberkereskedelem tényállásának lényegi elemeit, és nem tudták megfelelő módon megkülönböztetni más hasonló bűncselekményektől.

A 2018-ban készített, 756 fős alapsokasággal dolgozó kérdőív válaszadói már egészen más képet mutatnak. A válaszadók 30,2%-a 100%-ban pontos választ adott az emberkereskedelem más bűncselekményektől való elhatárolása kapcsán feltett kérdésekre. Ha hozzávesszük az 50%-ban helyes válaszadók 20,6%-os arányát, akkor összefoglalásként elmondható, hogy válaszadók 50,8%-a jól érti és pontosan azonosítja be az emberkereskedelemmel kapcsolatos eseményeket.

A kutatás megkezdésének pillanatában számos kérdésben problematikus volt a szabályozás. Egyfelől komoly elhatárolási nehézségeket okozott a kizsákmányolás pontos meghatározása egy önként vállalt prostitúciós magatartás esetén. A kényszermunka és az emberkereskedelem számos eleme egymást fedő elemeket tartalmazott. További jogalkalmazási problémát jelentett az üzletszerű kerítés és a kizsákmányolási célzattal megvalósított emberkereskedelem „másnak megszerez” kérdésköre. Ugyanakkor a tényállás nem értékelte jól az áldozat hatalomalattiságát, így akár kiskorúként is belegyezhetett a szexuális kizsákmányolásba. További probléma volt a megrendelői-fogyasztói oldal büntetlenül hagyása, melyet a 2020. évi V. törvényben a jogalkotó megoldott.

³² KUBISCH Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése. Magyar Rendészet 16: 1 pp. 77-95., 19 p. (2016).

Az eredetileg feltett kérdést az operacionalizálás során leegyszerűsítettem és csak az alapkérdésre adott egyszerű „igen”, „nem”, „nem tudom / nem válaszlok” válaszokra redukálva dolgoztam fel.

A válaszadók közül négyen nem adtak releváns választ, illetve egy nyomozó szerint a tényállást megfelelő. A válaszadók 61,5%-a inkább változtatásokat javasolt, amelyek nagy része végül 2020. július elsejével szerencsésen megvalósult.

Az utolsó kérdés esetében levonhatjuk azt a konklúziót, hogy az Alosztály nyomozóinak 61,5 százaléka változtatni szeretett volna a jogszabályon a gyakorlatiasság, az alkalmazhatóság, az áttekinthetőség érdekében.

6.4. Gazdaságilag fejlett államokban élők megrendeléseikkel tartják fenn az emberpiacot

Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma által kiadott TIP Reportjai 2007-től egészen 2020-ig³³ rendszeresen jelezték, hogy „az országon belül a magyar roma gyermekeket több módon is kizsákmányolják, így koldulásra vagy kisebb bűncselekmények elkövetésére kényszerítik őket, továbbá szexuális célú emberkereskedelem áldozataivá válnak”.³⁴ Az Egyesült Államok messziről érkező segítő szándékú jelentéseinek alapja az USA által kidolgozott stratégia, amely például a 2005-ös pénzügyi évben az emberi jogok és a demokrácia szolgálatába állított - a diplomáciai eszközök széles tárháza mellett - 1,4 milliárd dollárt. Mindezt attól a nemes céltől vezérelve, hogy „*segítsen másokat abban, hogy megtalálják saját hangjukat, megvalósítsák a saját szabadságukat és a saját útjukat járják.*”³⁵ Tehát a kiadott jelentések az Egyesült Államok és más demokráciák folyamatos és összehangolt erőfeszítéseit jelzik a világ minden térségében, amely a demokratikus rendszerek védelmében történik.

A kutatásban közreadott emberkereskedelemre vonatkozó kérdésekre adott válaszok kiértékelése, az USA TIP Reportjai, valamint az Európai Unió „*Bűnmegelőzés és a bűnözés elleni küzdelem*” programja támogatásával létrejött együttműködés keretében Belgium, Hollandia, Svájc és Magyarország részvételével indított emberkereskedelem európai

³³ Ld. USA Külügyminisztériuma TIP Report: <https://hu.usembassy.gov/hu/our-relationship-hu/official-reports-hu/> (letöltés: 2021. 07.15.)

³⁴ USA TIP Report: Jelentés az emberkereskedelemről - 2015. https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/2017/07/tip2015_hu.pdf (letöltés: 2021. 07.15.)

³⁵ Az USA stratégiája az emberi jogok és a demokrácia szolgálatában Forrás: https://hu.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/232/2017/07/shrd2005_strategy_hu-1.pdf (letöltés: 2021. 07.15.)

áldozatainak irányítása céljából indított projekt³⁶ is bizonyítja, hogy az emberkereskedelem rejtőzködő megrendelői léteznek. Az európai projektoldal kimondja, hogy „*Svájc az emberkereskedelem magyar áldozatainak egyik legfontosabb célországa*”.³⁷ Az adatok szerint itt a legmagasabb a fizetőképes kereslet mértéke, de Svájc mellett a hollandiai és belgiumi megrendelők még, akik pénzük és megfogalmazott igényük révén a magyarországi kiáramló emberpiacot generálják. Mindig lesz olyan közvetítő csatorna, amely a társadalom elszegényedő, leszakadó rétegeihez eljuttatja ezeket az igényeket, idénymunkára, határozatlan idejű házimunkára esetleg szexuális kizsákmányolást tartalmazó feladatokra. Mivel a roma közösségeink egy része nehéz anyagi körülmények között él, nem kérdéses, hogy ezek az igények elsősorban őket csábítják át a megrendelő államokba.

7. A disszertációhoz felhasznált legfontosabb irodalomjegyzék

1. Ádám Antal: Alkotmányi értékek és alkotmánybíráskodás. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
2. Adler Freda - Laufer William S. - Mueller Gerhard W.: Kriminológia. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
3. Ancsel Éva: Az aszimmetrikus ember. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1989.
4. Ancsel Éva: Éthosz és történelem. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1984.
5. Anzenbacher, Arno: Bevezetés a filozófiába. Carthapilus Kiadó. Budapest, 2001.
6. Arrizabalaga, Jon-Henderson, John-French, Roger: The Great Pox. The French Disease in Renaissance Europe. Yale University Press. New Haven and London 1997.
7. Arronson, Elliot - Tavis, Carol: Történetek hibák (de nem én tehetek róluk) - Az öngazolás lélektana. AbOvo Kiadó. Budapest, 2009.
8. Árva Zsuzsanna: Kommentár Magyarország Alaptörvényéhez - Jogtár Kommentár, Wolters Kluwer Kiadó. Budapest. 2019.
9. Augustinus, Marcus: Vallomások. Gondolat Kiadó. Budapest, 1982.
10. Ayryer János Kristóf: Disputatio de morbo Hungarico. Basiliae 1631.
11. Bajusz Ferenc: Az ókori rabszolgák helyzete és sorsuk alakulása a kereszténység hatása alatt. Teológiai Doktori Értekezés. Teológiai Tanulmányok. Budapesti Református Akadémia Kiadó. Budapest, 1969.
12. Bebel, August: Charles Fourier élete és eszméi. Gondolat Kiadó. Budapest, 1962.

³⁶ Ld. Transznacionális áldozatirányítási rendszer: <http://www.ravot-eur.eu/hu/ldozatazonositas-es-helyes-aldozatkezeles> (letöltés: 2021.10.20.)

³⁷ <http://www.ravot-eur.eu/hu/a-projektek-bemutatasa> (letöltés: 2021.10.20.)

13. Beccaria, Cesare: *Dei delitti e delle pene - A bűnökről és a büntetésekről* (Madarász Imre ford.) Eötvös József Könyvkiadó. Budapest, 1998.
14. Békefy Lajos - Birkás Antal: *Protestáns szociáletika*. Calvin J. Teológiai Akadémia Kiadó. Komárom, 2017.
15. Bencsik Gábor: *A cigányokról*. Magyar Mercurius Kiadó. Budapest, 2008.
16. Berta Krisztina: *A szervezett bűnözés*. In *kriminológia-szakkriminológia*, Complex Kiadó, Kft. 2012.
17. Bibó István: *Összegyűjtött írásai - az Európai fejlődés értelme*. I. kötet. (Szerk. Dénes István Zoltán). Kalligram Kiadó, 2016.
18. Bibó István: *Válogatott tanulmányok*. Első kötet 1935-1944. Magvető Kiadó. Budapest, 1986.
19. Bíró Béla: *A prostitúció*. Magyar Királyi Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak Kiadványa. Budapest, 1933.
20. Blossius Sebestyén: *De febris Ungarica*. Tubingae, 1626.
21. Bócz Endre: *Kriminalisztika*. I. kötet. BM. Duna Palota és Kiadó. Budapest, 2004.
22. Borbíró Andrea - Gönczöl Katalin - Kerezsi Klára - Lévay Miklós: *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2016.
23. Buji Ferenc: *Tat Vam Aszi - szolipszizmus és a tradicionális metafizika*. Nyíregyháza, 2018.
24. Chronowski Nóra: *Szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog*. In *Emberjogi enciklopédia* (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018. 637.
25. Cleophas Mihály: *De febre maligna Hungarica*. Wittebergae, 1662.
26. Cohen, Albert K.: *Deliquent Boys*. Glencoe, 1955. 36. - In Merton Robert K.: *Társadalomelmélet és társadalmi struktúra*. Gondolat Kiadó Budapest, 1980.
27. Cohen, Albert K.: *Ragazzi delinquenti*. Feltrinelli Kiadó. Milano, 1955.
28. Concha Győző *Újkori alkotmányok I-II*. MTA Kiadó. Budapest, 1884-1888.
29. Czine Ágnes: *Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája*. PhD értekezés. Pécsi Tudomány Egyetem, konz. Tóth Mihály. 2013.
30. Csizmadia Andor - Kovács Kálmán - Asztalos László: *Magyar Állam- és Jogtörténet*. Budapest, nemzeti Tankönyvkiadó 1998.
31. Descartes René: *Librairie Philosophique Jacques Vrin*. (Euvres szerk): Charles Adam, Paul Tannery. Paris, 1996.[eredeti kiadás: 1897-1913]
32. Domokos Andrea - Nemes Zsófia: *Tételek, gondolatok a kriminológia tudományából*. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2016.

33. Domokos Andrea: A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése. Patrocinium Kiadó. Budapest, 2017.
34. Domokos Andrea: Elméletek az erőszakról. In. Domokos Andrea (szerk): Katona bűnelkövetők - az erőszakos bűnözés. Magyar Kriminológiai Társaság Kiadó. Budapest, 1998.
35. Doros Gábor - Melly József: A nemi betegségek kérdése Budapesten. II.köt. Budapest Székesfőváros Házinyomdája. Budapest, 1930.
36. Dubcsik Csaba: A magyarországi cigányság története - történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó. Budapest, 2009.
37. Dupcsik Csaba: Magyarországi cigányok/romák a hétköznapi és a tudományos diskurzusok tükrében. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet. Budapest, 2018.
38. Durkheim, Émile: A bűnözés normális jelenség 9-15. In Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára (szerkesztők): A deviancia szociológiája. Szöveggyűjtemény Budapest, Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, 1996.
39. Durkheim, Émile: Az öngyilkosság. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1967.
40. Eco, Umberto: Cinque scritti morali. (Öt írás az erkölcsről). Európa Kiadó. Budapest, 1998.
41. Eisei Fülöp: De febre castrensi seu Polonica et Hungarica. Erfordia, 1716.
42. Engels, Friedrich: Hogyan „forradalmasítja” a Eugen Dühring úr a tudományt? Anti-Dühring. Szikra Kiadó. Budapest, 1950.
43. Fehér Lenke - Forrai Judit: Prostitúció prostitúcióra kényszerítés emberkereskedelem. Szociális és Családügyi Minisztérium megbízásából OOK-Press Kiadó. Budapest, 1999.
44. Fehér Lenke: Emberkereskedelem. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
45. Ferge Zsuzsa: Magyar Társadalom- és szociálpolitika - 1990-2015. Osiris Kiadó. Budapest, 2017.
46. Ferge Zsuzsa: Társadalmunk rétegződése. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1969. In Héra Gábor - Ligeti György: Módszertan - a társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest, 2014.
47. Festinger, Leon - Riecken, W. Henry - Schachter, Stanley: When Prophecy fails. University of Minnesota Press. Minneapolis, 1957.

48. Filó Erika- Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok szülői Felelősség. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2015.
49. Flexner Abraham: Die Prostitution in Europa. Walter Fiebig. Berlin, 1921.
50. Földi András - Hamza Gábor: A római jog története és institúciói. Nemzeti Tankönyv Kiadó. Budapest, 1996.
51. Földi András (szerk.): Összehasonító jogtörténet. ELTE Ötvös Kiadó. Budapest, 2016.
52. Frege Gottlob: Logika Szemantika Logika. Gondolat kiadó. Budapest, 1980.
53. Frege Gottlob: Logikai vizsgálódások - második rész: a tagadás. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
54. Freud Sigmund: A halálösztön és az életösztönök. Múzsák Kiadó. Budapest, 1991.
55. Friedlaender, Ludwig: darstellungen aus der sittengeschichte roms. (Gerog Wissowa) Verlag von S. Hirzel. Leipzig, 1921. III. k.
56. Fuker Frigyes Jakab: De salubritate et morbis Hungáriáé. Lipsiae, 1777.
57. Fukuyama, Francis: A történelem vége és az utolsó ember. Európa Könyvkiadó. Budapest, 2014.
58. Füzes Miklós: Modern rabszolgaság - magyar állampolgárok a Szovjetunió munkatáborában 1945-1949. Formatív Kiadó. Budapest, 1990.
59. Gáva Krisztián - Smuk Péter - Téglási András: Az Alaptörvény értékei - Értékkatalógus. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2017.
60. Georgi András Gáspár: De febre Hungarica. Erfurtii, 1687.
61. Gerencsér Balázs Szabolcs: „Nyelvében él...” ISBN: 978-615-80150-5-9. Nemzetstratégiai Kutatóintézet. Budapest, 2015.
62. Gopcevich György: Specimen historiae febris Hungaricae. Ticini Regii, 1840.
63. Gönczöl - Kerezsi - Korinek – Lévy (szerk): Kriminológia - szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2012.
64. Görgényi Ilona: Viktimológia. In Kriminológia - szakkriminológia. (szerk. Gönczöl-Kerezsi-Korinek-Lévy). Complex Kiadó. Budapest, 2012.
65. György László Egyensúlyteremtés - a gazdaságpolitika missziója. Századvég Kiadó. Budapest, 2017.
66. Gyóry Tibor: Morbus hungaricus. Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája. Budapest, 1900.
67. Habermas, Jürgen - Ratzinger Joseph: A szabadelvű állam morális alapjai. Barankovics Alapítvány-Gondolat Kiadó. Budapest, 2007.
68. Habermas, Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz Kiadó. Budapest, 2012.

69. Hajdú József: rabszolgaság és kényszermunka tilalma. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
70. Hajdú Lajos: Az 1795-ös magyar büntetőkódex-tervezet. KJK Budapest, 1971.
71. Halasy-Nagy József: A politikai tudomány kezdetei. Franklin-Társulat Könyvnyomda. Budapest, 1942.
72. Halász Iván (szerk.): Alkotmányjog. Dialóg Campus Kiadó. Budapest, 2018.
73. Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.): Emberi jogok. Osiris Kiadó. Budapest, 2008.
74. Hare D., Robert: Kímélet nélkül. Háttér Kiadó. Budapest, 2011. 16.
75. Hart Herbert L. A.: Jog, szabadság, erkölcs. Osiris Kiadó. Budapest, 1999. 63.
76. Havas Gábor - Liskó Ilona: Szegregáció a roma tanulók általános iskolai oktatásában. (ISBN 963 404 398 4) Felsőoktatási Kutatóintézet Kiadó. Budapest, 2005.
77. Havas Gábor - Zolnay János: Az integrációs oktatáspolitikai hatásvizsgálata. Kutatási beszámoló. Európai Összehasonlító kisebbségkutatásokért Közalapítvány, 2010.
78. Hegedűs István - Juhász Zsuzsanna - Karsai Krisztina - Katona Tibor - Mezőlaki Erik - Szomora Zsolt - Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2017.
79. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich: A jogfilozófia alapvonalai vagy a természetjog és államtudomány vázlata. (ford. Szemere Samu a fordítást ellenőrizte Eredi László és Peschka Vilmos). Akadémiai Kiadó. Budapest, 1971. 127-186 o. (105-157 §§).
80. Heidegger Martin: Lét és idő. Osiris Kiadó. Budapest, 2007.
81. Heka László - Jakó Nóra - Mikes Lili - Pongó Tamás - Szakály Zsuzsa: Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban - című tanulmányát. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2016.
82. Héra Gábor - Ligeti György: Módszertan Társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó. Budapest, 2014.
83. Hodossy Gedeon - Doros Gábor: Küzdelem a leánykereskedés és a prostitúció ellen. Budapest, Arany János Nyomdai Rt. Kiadó. Budapest, 1935.
84. Hollán Miklós: Emberkereskedelem. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2012.
85. Horváth Ágota - Landau Edit - Szalai Júlia (szerk.): Cigánynak születni. Tanulmányok, dokumentumok. Társadalom Alapítvány - Új Mandátum. Budapest, 2000.
86. Horváth Attila: A szocialista állam és jogtudomány. In A jog tudománya (szerk. Jakab András- Menyhárd Attila). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015.

87. Horváth Éva - Lengyel Judit - Ónody-Molnár Dóra - Tóth Melinda: Pandóra szelencéje. Független Médiaközpont. Budapest, 2011.
88. Jakab András- Menyhárd Attila (szerk.): A jog tudománya HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015.
89. Jakab András- Menyhárd Attila: A jog tudománya. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015.
90. Jakab András: A magyar alkotmányjog-tudomány története és jelenlegi helyzete. in: Jakab-Menyhárd (szerk.): A jog tudománya. HVG-ORAC Kiadó. 2015.
91. Jánossy Ferenc: Alkotmányok gyűjteménye I-II. Pfeiffer Kiadó. Pest, 1861-1867.
92. Jany János: Jogi kultúrák Ázsiában. Typotex Kiadó. Budapest, 2016.
93. Jhering, Rudolf von: Küzdelem a jogért. In jog és filozófia (szerk. Varga Csaba). Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
94. Juhász Pál - Pethő Bertalan: Általános pszichiátria I. kötet - pszichopatológia. Medicina Kiadó. Budapest, 1983. 288.
95. Juhász Pál - Pethő Bertalan: Általános pszichiátria. II. kötet. Betegségtan és terápia. Medicina Könyvkiadó. Budapest, 1983.
96. Justus Pál: Claude-Henri de Saint-Simon válogatott írásai. Gondolat Kiadó. Budapest, 1963.
97. Kant Immanuel: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése, A gyakorlati ész kritikája, Az erkölcsök metafizikája. Gondolat Kiadó. Budapest, 1991.
98. Karsai Krisztina (szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2020.
99. Karsai Krisztina (Szerk.): Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. (lezárva: 2019. január 1.) Wolters Kluwer Hungary Kiadó. Budapest, 2019.
100. Kautsky Karl: A kereszténység eredete. Népszava-könyvkereskedés Kiadó. Budapest, 1922.
101. Keenan Marie: a gyermekek szexuális bántalmazása és a katolikus egyház - Gender, hatalom és szervezeti kultúra. Oriold és Társai Kiadó Budapest. 2017.
102. Kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló kath. főgymnasium értesítője az 1875-1876-iki tanévről. Nyomatott Wajdits József Gyorssajtóján. Nagy-Kanizsa, 1876.
103. Kelsen, Hans: Értékítéletek a jogtudományban. In Varga Csaba (szerk.) Osiris Kiadó. Budapest, 1998.

104. Kemény István – Havas Gábor: „Cigánynak lenni”. 1996. In: Társadalmi riport 1996 Andorka Rudolf, Kolosi Tamás, Vukovich György (szerk.). Budapest: TÁRKI, Századvég.
105. Klaus, Václav - Weigl, Jirži: Népvándorlás. Századvég Kiadó. Budapest, 2018.
106. Korinek László: a XX. századi bűnözéseméletek. In. Gönczöl - Kerezsi - Korinek - Lévay (szerk.): Kriminológia - szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2012.
107. Krafft-Ebing, Richard von: Törvényszéki elmekórtan tankönyve. Magyar Tudományos Akadémia Kiadó. Budapest, 1885.
108. Kuhn, Thomas Samuel: A tudományos forradalmak szerkezete. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
109. Kun Miklós: Sztálin alkonya. Unicus Kiadó. Győr, 2012.
110. Kuritárné Szabó Ildikó - Tisljár-Szabó Eszter (szerk.): Úgy szerettem volna, ha nem bántottak volna - a családon belüli gyermekkori traumatizáció: elmélet és terápia. Oriold és Társai Kiadó. 2015.
111. Kurt Lewin: Csoportdinamika. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975.
112. Legutko Ryszard: A demokrácia csúfsága. Attraktor Kiadó. Máriabesnyő - Gödöllő, 2005.
113. Lénárd Ferenc: A lélektan útjai. Franklin Kiadó. Budapest, 1947.
114. Lewin Kurt: Csoportdinamika - válogatás Kurt Lewin műveiből (Merei Ferenc szerk.). Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975.
115. Lewin, Kurt: Csoportdinamika. Közgazdasági és Jogi Kiadó. Budapest, 1975. Ligeti György: Cigány népismereti tankönyv a 7-12. osztály számára. Konsept-H Könyvkiadó. 2016.
116. Losonczy István: Jogbölcseleti előadások vázlata. (szerk. Varga Csaba) Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. Budapest, 2002.
117. Löw Tóbiás: A Magyar Büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye. II. kötet. (Csemegi kódex) Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság Kiadó. Budapest, 1880.
118. Madarászné Zsigmond Anna: A tiszta logika alapkérdései - Pauler Ákos logikája. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1965.
119. Majtényi Balázs - Majtényi György: Cigánykérdés Magyarországon 1945-2010. Libri Kiadó. Budapest, 2012.
120. Malkin, Craig: A narcizmus pszichológiája - hogyan ismerjük fel és kezeljük az önimádókat. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2017.

121. Márók Soma: Az Alkotmánybíróság határozata az összbüntetésről - A normavilágosság követelménye és a diszkrimináció tilalma a halmazati és az összbüntetés egymáshoz való viszonyában. In Jogesetek Magyarázata 2018/2.
122. Mérei Ferenc: Bevezetés. In Kurt Levin: Mezőelmélet a társadalomtudományban. Gondolat kiadó. Budapest, 1972.
123. Merton, Robert K.: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Gondolat Kiadó. Budapest, 1980.
124. Merton, Robert King: Társadalomelmélet és társadalmi struktúra. Osiris Kiadó. Budapest, 2002.
125. Mirandola, Giovanni del Pico: Az ember méltóságáról. 1485.
126. Molnár Gábor- Belovics Ervin- Sinku Pál: Büntetőjog II. 2012. évi C. törvény alapján. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó. 2012.
127. Moór Gyula: A jogbölcselet problémái. Magyar Szemle Társaság Kiadó. Budapest, 1945.
128. Moór Gyula: A szabad akarat problémája. Sylvester Kiadó. Budapest, 1943.
129. Moór Gyula: Tegnap és holnap között. Révai Kiadó. Budapest, 1947.
130. Morus, Thomas: Utópia (ford. Kardos Tibor). Cartaphilus Kiadó. Budapest, 2011.
131. N. Rózsa Erzsébet: Az arab tavasz - a közel kelet átalakulása. Osiris Kiadó - Külügyi és Külgazdasági Intézet. Budapest, 2015.
132. Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. HVG-ORAC, Budapest, 2010.
133. Nagy Ferenc: Régi és új tendenciák a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó. Budapest, 2011.
134. Nagy Pál: Magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában. Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola Kiadója. Kaposvár, 1998. 26. In: Gyetvai Gellért - Rajki Zoltán: Cigánymissziós mozgalmak hatása Magyarországon. Cigány Módszertani és Kutató Központ, 2014.
135. Nagy Szilvia - Szabó Anna Eszter: Egyetemista lány támogatót keres. XXI. Század Kiadó. Budapest, 2015.
136. Napoleoni Loretta: Emberkereskedők - hogyan tették a dzsihádisták és az Iszlám Állam milliárdos üzletté az emberrablást és a menekültcsempészetet? HVG könyvek. Budapest, 2017.
137. Naszádi Kriszta: Őszintén a cigányokról - Szabóné Kármán Judit romológussal beszélget Naszádi Krisztina. Harmat Kiadó. Budapest, 2012.

138. Nietzsche, Friedrich Wilhelm: A morál genealógiája. Attraktor Kiadó. Máriabesnyő, 2019. 22.
139. Nietzsche, Friedrich Wilhelm: Im-ígyen szóla Zarathustra. Wildner Ödön (ford.) Grill Károly Kiadó. Budapest, 1908.
140. Offner, Robert: Hans Jordan 16. századi kolozsvári polgár családi bibliájának német nyelvű feljegyzése. Erdélyi Múzeum. Idea Kiadó. Kolozsvár, 2019.
141. Ormos Mária: Hitler. Kossuth Kiadó, Budapest, 2018,
142. Ormos Mária: Mussolini. Kossuth Kiadó. Budapest, 2019.
143. Paulus Julius: Digesta 207 de verborum signification lib. 50 tit. I. 1-3.
144. Pelle János: Antiszemitizmus és totalitarizmus. Józsefvárosi Műhely Kiadó. Budapest, 1999.
145. Pikler Gyula: A jog keletkezéséről. Politzer Zsigmond Könyvkereskedő Kiadása. Budapest, 1897.
146. Pokol Béla: Jogelmélet. Századvég Kiadó. Budapest, 2005.
147. Pokol Béla: Moráleméleti vizsgálódások - a közmorál eltüntetésének kritikája. Kairosz Kiadó. Budapest, 2010.
148. Pokol Béla: Társadalomtudományi trilógia. Rejtjel Kiadó. Budapest, 2011.
149. Prónai Csaba (szerk.): Olaszország - válogatás Zatta, Jane Dick - Piasere, Leonardo - Manna, Francesca - Tauber Elisabeth - Trevisan Paola tanulmányaiból. Cigányok Európában sorozat 2. Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest, 2002.
150. Radbruch, Gustav: A jogeszmé antinómiái. In Varga Csaba (szerk.) Jog és filozófia. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
151. Rae, Scott B.: Erkölcsi döntések – bevezetés az etikába. Harmat kiadó. Budapest, 2015.
152. Ratzsch, Del: Miből lesz a tudomány - bevezetés a tudományfilozófiába. Harmat Kiadó. Budapest, 2002. 49.
153. Rost Andrea: a fiatalok bűnözés kriminológiája és szociológiája. L'Harmattan Kiadó. Budapest, 2014.
154. Rudolf Ottó: A szent. Osiris kiadó. Budapest, 1997.
155. Sack, G. Peter: Law & Custom on the Relations Between English Law and the English Language. (Ford: Szabó Miklós) Rechtstheorie 18 (1987) 421-436 o. In Varga Csaba: Összehasonlító jogi kultúrák. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
156. Schenk a Grafenberg János: De morbo Ungarico, Lues Pannóniáé, vulgo cerebri vermis (Observ. Medic, tomus alter). Frankfurt.

157. Schmal Dániel: A kezdet nélküli kezdet – Descartes és a karteziánizmus problémái. Gondolat Kiadó. Budapest 2012.
158. Schmitt, Carl: Die Wendung zum diskriminierenden Kriegsbegriff, Duncker & Humblot. Berlin, 1988. In Habermas Jürgen: Esszé Európa alkotmányáról. Atlantisz Kiadó. Budapest, 2012.
159. Schopenhauer, Arthur: Az akarat szabadságáról (ford. Szabó Károly). Thália Kiadó. Budapest, 1906.
160. Schreiber Emil: A Prostitúció. Budapest, Pátria Kiadó. 1917.
161. Schultz Simon: De morbo hungarico saevissimis symptomatibus stipato. (Miscell. cur. med. phys. acad. nat. cur. annus tertius.) Lipsiae et Frankof., 1673.
162. Schüller János György: De morbo endemio hagymaz oder Hitzigen Haupt-Kranckheit. Halae Magdeb., 1726.
163. Schwab, Keresztely Joachim: Remedia tarn praeservativa, quam curativa, contra luem pestiferam in Hungária grassantem. Leutschoviae, 1710.
164. Seneca, Lucius Annæus: Erkölcsi levelek. (fordította: Barcza József I. és II. kötet) Franklin Társulat, Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda. Budapest, 1906.
165. Simonka Gábor: Az Elsőfokú Bíróság ítélete a Yusuf-ügyben (EJ, 2007/3., 39-46.)
166. Sipos László: A gyermek és a bűn. Tanulmányok a gyermekvédelem, a gyermek, mint áldozat és a gyermekbűnözés témaköréből. Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó 2012.
167. Somló Bódog: Jogbölcséleti előadásai. I. Füzet. Kolozsvár. Sonnenfeld Adolf könyv- és műnyomdája. Nagyvárad, 1906. 37.
168. Spengler, Oswald: A nyugat alkonya I. és II. kötet. Noran Libro Kiadó, 2011.
169. Stanton, Gregory: A fajirtás nyolc szakasza. In: Pucsi Barna Gyula: A cigánykérdés gyökeres és végleges megoldása. Csokonai Kiadó. Budapest, 2004.
170. Szajbély Katalin: A faji alapú diszkrimináció tilalma. In Ember Jogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda) HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
171. Szekfű Gyula (szerk.): Mi a magyar? Magyar Szemle Társaság. Budapest, 1939.
172. Szilágyi Péter: Jogi alaptan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.
173. Szilvay Gergely: A genderelmélet kritikája. Alapjogokért Központ Kiadó. 2020.
174. Szomora Zsolt - Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz (2012) - Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Wolters Kluwer Kiadó. Budapest, 2017.

175. Szűcs Ferenc: Teológiai Etika. A Nemzetközi Theológiai Könyv sorozatának 11. Kötete. Református Zsinati Iroda Kiadó. Budapest, 1993.
176. Tartsay W. Izabella: A kísérleti akaratvizsgálatok fejlődése. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1938.
177. Tocqueville, Alexis de: Az amerikai demokrácia. Európai könyvkiadó. Budapest, 1993.
178. Trócsányi László: Előszó, a Nemzeti alkotmányok az Európai Unióban c. kötethez (Heka László - Jakó Nóra, - Mikes Lili - Pongó Tamás - Szakály Zsuzsa) Wolters Kluwer kiadó. Budapest, 2016.
179. Uljanov, Vlagyimir Iljics: Állam és forradalom – a marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban. Magyar Helikon Kiadó. Budapest, 1967.
180. Uljanov, Vlagyimir Iljics: Lenin Magyarországról. Franklin Kiadó. Budapest, 1954.
181. Varga Csaba: A jog, mint logika, rendszer és technika. Osiris Kiadó. Budapest, 2000.
182. Varga Csaba: Jog és filozófia. Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
183. Varga Csaba: Jogi kultúránk - európai és globális távlatban. In Európai jog és jogfilozófia Tanulmányok az európai integráció ötvenedik évfordulójának ünnepére. Paksy Máté (szerk.) Budapest, 2008.
184. Varga Csaba: Jogrendszerek jogi gondolkodásmódok az európai egységesülés perspektívájában. Szent István Társulat Könyv Kiadó. Budapest, 2009.
185. Vaskúti András: „Szabadság és emberi méltóság elleni bűncselekmények” A Büntető Törvénykönyv magyarázata (szerk: Jakucs Tamás) KJK, Budapest, 2004.
186. Vasold Manfred: Pest, Not und Schwere Plagen. Seuchen und Epidemien vom Mittelalter bis heute. München. G. H. Beck 1991.
187. Williams Patrick: Cigány házasság. In: Prónai Csaba (sorozat szerk.): Cigányok Európában 3. Franciaország. Új Mandátum - L'Harmattan - MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet Kiadó. Budapest, 2005.
188. Williams, Patrick: La société. In: Ligéois, Jean Perre (szerk.): Les population tsiganes en France. Centre de Recherche Tsiganes. Paris, 1981.
189. Zahn, Teodor: Skizzen aus dem Leben der Alten Kirche. Erlangen - Leipzig 1894.
190. Zakariás Kinga: Emberi méltósághoz való jog. In Emberjogi enciklopédia (szerk. Lamm Vanda). HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2018.
191. Zimbardo, Philip - Coulombe D. Nikita: Nincs kapcsolat. Hová lettek a férfiak? Libri Kiadó. Budapest, 2016.

8. A disszertációhoz közvetlenül kapcsolódó publikációk jegyzéke

1. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem törvényi tényállásának új szabályozási aspektusai. In: Baráth, Noémi Emőke; Mezei, József (szerk.) Rendészet-Tudomány-Aktualitások: A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével 2020. Budapest, Magyarország : Doktoranduszok Országos Szövetsége (DOSZ) (2020) 273 p. pp. 113-124. , 16 p.
2. Kubisch Károly: Gondolatok a bűnszervezetben kizsákmányolási cézzattal elkövetett emberkereskedelemlről In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2018) pp. 166-184. , 18 p.
3. Kubisch Károly: A totalitárius rendszerek és az emberkereskedelem kapcsolata: Gondolatok a holokauszt és az emberkereskedelem összefüggéseihez In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2018) pp. 97-112.
4. Kubisch Károly: A migráció és az emberkereskedelem összefüggései - Az Európai Unió és az Emberi Jogok Európai Egyezménye In: Miskolczi Bodnár, Péter (szerk.) XI. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója: 2016 Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2018) pp. 59-75.
5. Kubisch Károly: Gyermekvédelem, mint az emberkereskedelem megelőzésének eszköze. In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XIV. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, (2019) pp. 187-211.
6. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem tárgyi súlyának társadalmi megítélése MAGYAR RENDÉSZET 16: 1 pp. 77-95., 19 p. (2016)
7. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem szabályozási kérdései és minősítése a gyakorlatban. In: Bragyova, András (szerk.) Miskolci Doktorandusz Konferencia Tanulmánykötet. Miskolc, Magyarország : Bíbor Kiadó, (2017) pp. 94-105.
8. Kubisch Károly: A bűnszervezetben elkövetett emberkereskedelem felderítése és nyomozása HADTUDOMÁNYI SZEMLE XI. évfolyam: 1. szám (2018) pp. 325-341.p.
9. Kubisch Károly: A bűnszervezetben elkövetett emberkereskedelem nyomozásának kriminalisztikai kérdései: Egy tartalomkutatósi projekt összefoglalása In: Prof., Dr.

Szabó Miklós (szerk.) *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium Tomus 18.* Miskolc, Magyarország: Bíbor Kiadó, (2019) pp. 97-115.

10. Kubisch Károly: Az emberkereskedelem módosult tényállásának, valamint az elkövetési módok bizonyításának nehézségei, (Szakdolgozat - Témavezető: Czine Ágnes) (2014) 84 p.

9. Egyéb saját publikációk

11. Kubisch Károly: A véleménynyilvánítás szabadsága a XXI. században. In: KRE-DIt 2020/2 Jogtudományi tanulmányok pp 1-69 Paper 2020/2. (2020)
12. Kubisch Károly: Az alternatív vitarendezési mód kérdései az ókorban: Az ókori római és az ősi héber választottbíráskodás hasonlóságai és eltérései. Paper: 15, 11 p. (2015)
13. Kubisch Károly: A jó állam, jó kormányzás: Gondolatok a jó és a rossz kormányzás elméleti kérdéseire In: Sági, Edit (szerk.) *Jogalkotás és jogalkalmazás a XXI. század Európájában III.* Miskolc, Magyarország: Doktoranduszok Országos Szövetsége, (2017) pp. 79-97.
14. Kubisch Károly: Az okozati összefüggés vizsgálata a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés bűncselekményének esetében In: Deres, Petronella; Grad-Gyenge, Anikó (szerk.) *Acta Iuvenum Caroliensia VI.* Budapest, Magyarország: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, (2015) pp. 301-350.